ମାଛମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଇ ପାରିଲେ ମାଛମାନେ ଖୁବ୍ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରଜନନକ୍ଷମ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ ଉପରୋକ୍ତ କୀଟମାନଙ୍କର ମିଳିବାରେ ଅସୁବିଧା ହୁଏ, ସେଠାରେ ଏକ ନର୍ସରୀ ପୋଖରୀ କରାଯାଇ ଜୁପ୍ଲାଙ୍କଟନ୍ (ଡାଫନିଆ, ମଇନା) ଚାଷ କରି ଓ ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ଲାଙ୍କଟନ୍ ଜାଲ ଦ୍ୱାରା ପାଣିରୁ ଛାଣି ମାଛମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇପାରିଲେ ମାଛମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗ ଖୁବ୍ ଭଲ ହୋଇଥାଏ ।

(୨) ଏହାଛଡ଼ା ଜିଆମାନଙ୍କୁ ମଧ ଛୋଟ ଛୋଟ କରି କାଟି, ଲୁଣ ପାଣିରେ ଧୋଇ ଭଲ କରି ସଫାକରି ଦିଆଯାଇପାରେ ।

(୩) ନୂଆ କରି ଅଣ୍ଡାରୁ ଫୁଟିଥିବା ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ରୋଟିଫର ଜାତୀୟ ପ୍ଲାଙ୍କଟନ୍, ଏକକୋଷୀ ପ୍ରାଣୀ (ଇନ୍ଫ୍ୟୁସୁରିଆ) ମଧ ଚାଷ କରାଯାଇ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

(୪) ଏହାଛଡ଼ା ଖୁବ୍ ପୁଷ୍ଟିକର ପାଉଡର ଖାଦ୍ୟ ମଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଦିଆଯାଇପାରେ । ଛୁଆମାନେ ସାମାନ୍ୟ ବଡ ହେଲେ ଏମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଜୁପ୍ଲାଙ୍କଟନ (ଡାଫନିଆ, ମଇନା) ଇତ୍ୟାଦି ଓ ପରେ ଏମାନଙ୍କୁ କୃତ୍ରିମ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦିଆଯାଇପାରେ ।

(୫) ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଆମ ଆଖପାଖରେ ମିଳୁଥିବା ବାଦାମ ପିଡ଼ିଆ, କାଣ୍ଡିଆ କୁଣ୍ଡା, ସରୁ ଚୋକଡ଼, ଶୁଖୁଆ. ଧାନି ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଆଣି ଗୁଣ୍ଡ କରି ସନ୍ତୁଳିତ ଆହାର (ପ୍ୟାଲେଟ୍ ଖାଦ୍ୟ) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରେ ।

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ମାନଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ରୋଗର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

(୧) ଅନ୍ୟ ମାଛମାନଙ୍କ ପରି ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନଙ୍କୁ ମଧ ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟ ମାଛମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏମାନେ ଖୁବ୍ କୋମଳ ଓ ଏମାନଙ୍କର ବଢ଼ିବା ପରିବେଶ ଦୂଷିତ ହେଲେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ରୋଗ ହୋଇଥାଏ ଯଥା : ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, କୃମି ଜାତୀୟ, ଫଙ୍ଗାଲ (ଫିମ୍ପି ଜାତୀୟ), ବାକ୍ଟେରିଆଲ ଓ ଭାଇରାଲ ଇତ୍ୟାଦି ।

(୨) ଏହାଛଡ଼ା ଜଳର ଉତ୍ତାପ କିମ୍ବା ଜଳର ଯେ କୌଣସି ଗୁଣାତ୍ମକ ମୂଲ୍ୟ ହଠାତ୍ ବଦଳିଗଲେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା (ଷ୍ଟ୍ରେସ୍) ହୋଇଯାଏ ଓ ପରେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ରୋଗ ହୋଇଥାଏ ।

(୩) ନୂଆକରି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ମାଛ ଆଣିଲେ ସେହି ଜଳରେ ଓ ମାଛମାନଙ୍କ ଦେହରେ ମଧ ରୋଗ ଜୀବାଣୁ ଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣି ପୋଟାସିୟମ୍ ପରମାଙ୍ଗାନେଟ୍ ଦ୍ରବଣରେ (୧୦ମି.ଗ୍ରା/ଲିଟର) ୫-୧୦ ମିନିଟ୍ ବିଶୋଧନ କରିବା ପରେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଏକ କୁଣ୍ଡରେ ୧୫ ଦିନ ପାଇଁ ଛଡ଼ାଯାଏ । ପରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଚାଷ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ।

(୪) ରୋଗ ହୋଇଥିବା ମାଛମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଭଲ ମାଛମାନଙ୍କ କୁଣ୍ଡରୁ କାଢ଼ିଦେବା ଉଚିତ୍ ଓ ସେଥିରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ମାଛମାନଙ୍କୁ ମଧ ପୋଟାସିୟମ୍ ପରମାଙ୍ଗାନେଟ୍ (୫-୧୦ ମି.ଗ୍ରା/ଲିଟର) ୫-୧୦ ମିନିଟ୍ ବା ଲୁଣ ଦ୍ରବଣ (୫ଗ୍ରା./ଲିଟର) ହିସାବରେ ୫-୧୦ ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ଜଳରେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ବୁଡ଼େଇ ପୁଣି ଅନ୍ୟତ୍ର କୁଣ୍ଡରେ ଭଲ ଜଳରେ ରଖାଯାଇଥାଏ ।

(୫) ବେଳେବେଳେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଡ୍ରପସି ରୋଗ ମଧ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ ମାଛର ଦେହ ଫୁଲିଯାଏ, କାତି ସବୁ ଠିଆ ହୋଇଯାଏ ଓ ଶରୀରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶରେ ଜଳ ଭରିଯାଏ । ଏଭଳି ମାଛମାନଙ୍କୁ ନିଜ କୁଣ୍ଡରୁ ତୁରନ୍ତ କାଢ଼ି ମାଟିରେ ପୋତି ଦେବା ଉଚିତ୍ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ ୟୁନିଟ୍ ପାଇଁ ବାୟୋଫିଲ୍ଟରଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ମାଛମାନେ ଉନ୍ନତ ମାନରେ ଜଳରେ ବଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ଓ ରୋଗ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରନ୍ତି ।

ଆୟବ୍ୟୟର ଅଟକଳ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାଛ ବା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ପାଇଁ ଯେତେ ଅଧିକା ପୋଖରୀ ବା ସ୍ଥାନର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ ଚାଷ ପାଇଁ ତାହା ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ନିଜ ଅଗଣାରେ କିମ୍ବା ସାମାନ୍ୟ ଛାଇ ଥିବା ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ଅତି କମ୍‌ରେ ୪୦୦-୧୦୦୦ ବର୍ଗ ଫୁଟ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସିମେଣ୍ଟ କୁଣ୍ଡ କରି ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଜନନ ଓ ଚାଷ କରାଯାଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ମଧ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନଥାଏ । ଅତି କମ୍‌ରେ ୨୦,୦୦୦-୧,୦୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଚାଷ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟିକ ଭିତ୍ତିରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚାଷ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସରଣ କଲେ ଜଣେ ଚାଷୀ ମାସିକ ୫,୦୦୦-୧୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଭ କରିପାରିବେ ।

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ଚାଷ

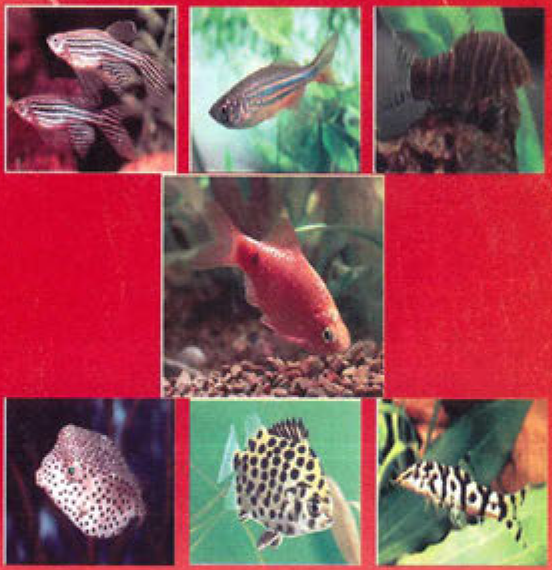

ଲେଖିକା ଓ ସଂପାଦିକା
କୁମାରୀ ରଶ୍ମୀପ୍ରଭା ମିଶ୍ର
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହାୟକ (ମତ୍ସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ)

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିରଞ୍ଜନ ଦାସ
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂଯୋଜକ

କୃଷି ବିଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର, ଅନୁଗୁଳ

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ଚାଷ

ଆମ ଦେଶରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଜନସଂଖ୍ୟାର ତାଳେ ତାଳେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବେକାରୀ ସମସ୍ୟାକୁ କିଛି ପରିମାଣରେ ଲାଘବ କରିବା ପାଇଁ ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ ଚାଷ ଏକ ନୂତନ ଦିଗନ୍ତ । ଯଦି ଆମ ଦେଶର ବେକାର ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ ଏହି ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ ଚାଷ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳ ଆହରଣ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇ ନିଜ ପରିବାରର ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ମାନଦଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ କରିପାରିବେ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ମହିଳାମାନେ ନିଜ ପରିବାରର ଦେଖାରଖା କରିବା ସହିତ ନିଜ ନିଜର ଅଗଣା ବା ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସିମେଣ୍ଟ କୁଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଏହି ଚାଷ କରିପାରିବେ ।

ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ କହିଲେ କଣ ?

ସାଧାରଣତଃ ରଙ୍ଗ ବେରଙ୍ଗୀ ମାଛମାନଙ୍କୁ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ କୁହାଯାଏ । ଶରୀରର ରଙ୍ଗ ଛଡ଼ା ମାଛମାନଙ୍କର ଡେଣା କିମ୍ବା ଲାଞ୍ଜ ଯଦି ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗୀ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ମାଛର ପ୍ରଜାତି ଅନୁସାରେ ଯଦି ଶରୀର କିମ୍ଭୁତ କିମାକାର ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ "ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ" ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ ଚାଷର ଆବଶ୍ୟକତା

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ମଧୁର ଜଳ ଜୀବପାଳନ ଅନୁସନ୍ଧାନ ସଂସ୍ଥା ଭୁବନେଶ୍ୱର (ସିଫା)ର ଉଦ୍ୟମରେ ୨୦୦୩ ମସିହାଠାରୁ କିଛି ଚାଷୀ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ ଏହି ମାଛମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବସାୟିକ ଭିତ୍ତିରେ ଚାଷ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ସିଫାର ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ବିଭାଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗାଁ ଗହଳିରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଜନନ ଓ ଲାଳନପାଳନ ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇବା ଫଳରେ ଚାଷୀମାନେ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ମାନଙ୍କର ଚାହିଦା ଅଧିକ ଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଯଥା : ଚେନ୍ନାଇ, ମୁମ୍ବାଇ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏହି ପ୍ରକାର ମାଛ ରେଳ ବା ବିମାନ ଯୋଗେ ଓଡ଼ିଶା ଆସି ବିକ୍ରୀ କରାଯାଉଛି । ବିଗତ ୫ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛର ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଚାହିଦା ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ୫୦ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଛୋଟ ବଡ଼ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଥିବାବେଳେ କେବଳ କଟକ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ୨୦ଟି ଛୋଟ ବଡ଼ ଦୋକାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛର ଚାହିଦା ଓ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏହାର ଉତ୍ପାଦନର ସ୍ୱଳ୍ପତା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଛି ଏ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଆପଣେଇବା ପାଇଁ । ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥାର ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୧୫-୨୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ବ୍ୟବସାୟ ହେଉଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ମାଛର ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକୁ ଏକ କୋଟି ଟଙ୍କା ଯାଏ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ଘରେ ରଙ୍ଗୀନ୍ ମାଛ କାହିଁକି ରଖିବା ?

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଯେ ଆକ୍ୱାରିୟମ୍ ଭିତରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୈଠକ ଘରର ଶୋଭା ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଘର ଭିତରେ ସୁନ୍ଦର ମାଛ ମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଓ ଏମାନଙ୍କର ସଦା ଆନନ୍ଦ ସନ୍ତରଣ ଗୃହ ପରିବେଶକୁ ଖୁବ୍ ଜୀବନ୍ତ କରିଦିଏ । ଗୃହର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହା ମଧ୍ୟ କେତେକ ମାନସିକ ରୋଗୀମାନଙ୍କର ରୋଗ ଉପଶମରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ମାନେ କହିଥାନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ଚୀନ୍ ବାସ୍ତୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରଙ୍ଗର ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ନିଜ ଘରେ ରଖି ଲାଳନପାଳନ କଲେ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ବାସ୍ତୁଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ମାନେ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛର ପ୍ରକାର ଭେଦ ଓ ପ୍ରଜନନ

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନଙ୍କର ପ୍ରଜନନ ପ୍ରକାର ଭେଦକୁ ସାଧାରଣତଃ ୨ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ସିଧାସଳଖ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରୁଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଛୁଆ ଦେଉଥିବା ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନଙ୍କ ପ୍ରଜନନ ସହଜ କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ଛୁଆ ଦେଇ ସାରିବା ପରେ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ମା'ଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିପାରିଲେ ଏ ଚାଷରେ ଅଧିକ ଲାଭ ମିଳିପାରେ । ଏହି ଛୁଆ ଦେଉଥିବା ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନଙ୍କୁ "ଲାଇଭ୍ ବିୟରର୍" ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ପ୍ରଜନନ କରିପାରୁଥିବା ମାଛ ହେଲା ଗପି । ଏମାନଙ୍କ ଦେହର ରଙ୍ଗ ଓ ଲାଞ୍ଜର ଆକୃତି ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି । ଯଥା : ଭେଲ୍‌ଟେଲ୍, ପିନ୍‌ଟେଲ୍, ଫାନ୍‌ଟେଲ୍ ଓ ସିହରଟେଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି । ଆଉ ଏକ ଛୁଆ ଦେଇପାରୁଥିବା ମାଛ ହେଲା ବ୍ଲାକ୍‌ମୋଲି । ଦେଖିବାକୁ ପିଚୁ ପରି କଳାରଙ୍ଗର କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚକୋଲେଟ୍ ମୋଲି, ଧଳା ମୋଲି, ଅରେଞ୍ଜ ମୋଲି, ସେଲ୍‌ଫିନ୍ ମୋଲି, ବେଲୁନ୍ ମୋଲି ଓ ମୁନ୍‌ଟେଲ୍ ମୋଲି ଅନ୍ୟତମ । ଲାଞ୍ଜରେ ଖଣ୍ଡା ସଦୃଶ ବଢ଼ିଥିବା ପକ୍ଷ ଅଣିରା ସୋର୍ଡଟେଲ୍‌ରେ ଦେଖାଯାଏ । ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅନେକ ରଙ୍ଗର ସୋର୍ଡଟେଲ୍ ଯଥା : ମାର୍ଭେଲ୍, ଟକ୍ସିଡୋ ଓ ପାଇନାପଲ ଅନ୍ୟତମ । ପ୍ଲାଟି ମାଛଟି ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ପ୍ଲାଟିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପିନ୍‌ଟେଲ୍, ରାଉଣ୍ଡ ଟେଲ୍, ଭେଲଟେଲ୍ ଓ ଫ୍ରିଞ୍ଜ ଟେଲ୍ ଅନ୍ୟତମ ।

ଅଣ୍ଡା ଦେଉଥିବା ମାଛମାନଙ୍କର ପ୍ରଜନନ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ତେବେ ଅଣ୍ଡା ଦେଇସାରିବା ପରେ ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଣ୍ଡା କିମ୍ବା ଅଣ୍ଡାରୁ ଫୁଟିଥିବା ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଖାଇଯାନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରଜନନ ପରେ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ନିହାତି ଜରୁରୀ । ଅଣ୍ଡା ଦେବା ମାଛମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଲ୍ଡ ଫିସ୍, ରଙ୍ଗୀନ୍ କାର୍ପ, (କୋଇ) ପଡ଼ିଓ, ରାସବୋରା, ବାର୍ବ, ଟେଟ୍ରା, ଗୌରାମୀ କ୍ୟାଟ୍‌ଫିସ୍ ଓ ଫାଇଟର ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଲ୍ଡ ଫିସ୍‌ର ଚାହିଦା ସବୁବେଳେ ଅଧିକ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଟେଲିସ୍କୋପିକ୍‌ଆଇ, କାଲିକୋ ଗୋଲ୍ଡ୍, ସୁଭୁନ୍‌କିନ୍, ରେଡ୍‌କ୍ୟାପ, ବ୍ରିଷ୍ଟଲ ରେଡ୍, ପଲିସ୍କେଲ୍, ଭେଲଟେଲ୍ ଓ ଲାୟନ ହେଡ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଜନନ ଖୁବ୍ ସହଜ । ପୁରୁଷ ଓ ମାଈ ମାଛ ପ୍ରଜନନ କ୍ଷମ ହେଲେ ଏମାନଙ୍କୁ ନେଇ କୁଣ୍ଡରେ ହାଇଡ୍ରିଲା କିମ୍ବା ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ଫିଲାମେଣ୍ଟ ଓ ତନ୍ତୁ ଦେଇ ପ୍ରଜନନ କରାଯାଇପାରେ । ଅଣ୍ଡାଗୁଡ଼ିକ ଅଠାଳିଆ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ତନ୍ତୁଗୁଡ଼ିକରେ ଲାଗି ରହିଯାଏ ଓ ପରେ ଏହାକୁ ଅଲଗା କରାଯାଇ ଅନ୍ୟ ଏକ କୁଣ୍ଡରେ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥାଏ । ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ୩ ଦିନ ପରେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ରୋଟିଫର ଜାତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ଲବକ କିମ୍ବା ପାଉଡର ଖାଦ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

ରଙ୍ଗୀନ ମାଛମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ

(୧) ପ୍ରଥମତଃ ରଙ୍ଗୀନ ମାଛ ଚାଷ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମାଛମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଦରକାର । ମାଛମାନେ ପରିବେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପ୍ରାକୃତିକ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଅନେକ ପ୍ରକାର ଜୀବନ୍ତ କୀଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ଜନ୍ମ ହେଉଥିବା ବ୍ଲଡ୍‌ୱାର୍ମ, ଟ୍ୟୁବିଫେକ୍ସ ଓ ମଶା ଲାର୍ଭା ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନଙ୍କୁ ପରିବେଶରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜୀବାଣୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପରେ